

Grzegorz Demczyszak

Sprawozdanie z sympozjum naukowego w Łowiczu w dniu 10 maja 2005 r. pod hasłem "Od nuncjatury Achillesa Rattiego do konkordatu Piusa XI"

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 12/1, 339-341

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

GRZEGORZ DEMCZYSZAK

**SPRAWOZDANIE Z SYMPOZJUM NAUKOWEGO W ŁOWICZU
W DNIU 10 MAJA 2005 R. POD HASIEM
*OD NUNCJATURY ACHILLESA RATTIEGO DO KONKORDATU PIUSA XI***

Z okazji osiemdziesiątej rocznicy zawarcia konkordatu w 1925 roku, Kuria Biskupia Diecezji Łowickiej zorganizowała w miejscowym Wyższym Seminarium Duchownym symposium naukowe na wyżej podany temat. Do udziału w nim zostali zaproszeni profesorowie i studenci Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, którzy przybyli z Warszawy zamówionym autokarem.

W imieniu gospodarzy powitał nas oraz zachęcił do czynnego udziału w symposiumie ks. prof. Jacek Skrobisz, rektor miejscowego Seminarium. Do tematyki spotkania wprowadził z kolei ordynariusz diecezji łowickiej ks. bp prof. Andrzej Dziuba. Zarysował on dzieje polskiej nuncjatury, przybliżył pojęcia *nunciatus* i *concordare*, a także życzył pogłębienia ich rozumienia poprzez udział w zorganizowanym symposiumie.

Pierwszy referat przedstawił nuncjusz apostolski w Polsce ks. abp Józef Kowalczyk, który swoją obecnością bez wątpienia uświetnił to spotkanie oraz nadał mu szczególny wymiar. Przez jego obecność czuliśmy się zjednoczeni ze Stolicą Apostolską, natomiast przez fakt, że jest on jednocześnie piątym następcą Achillesa Rattiego – stworzył szczególny wymiar historyczny. Wystąpienie nuncjusza Kowalczyka było zatytułowane: *Nuncjatura Achillesa Rattiego w odbudowie stosunków dyplomatycznych Polski ze Stolicą Apostolską*. W sposób wyczerpujący zaprezentowana została biografia Achillesa Rattiego, ze szczególnym akcentem położonym na „polski” okres jego życia i działalności. Kilkakrotne odwołania do świadectw pisanych m.in. współpracowników Rattiego, polskich i obcych duchownych, którzy zetknęli się z przyszłym papieżem Piusem XI, czy wreszcie powoływanie się na własne jego słowa, w których niejednokrotnie wyrażał „miłość do Polski” – były cennymi wskazówkami do poszerzenia bazy źródłowej dla przyszłych badaczy i kontynuatorów tematu.

Następny referat zaprezentował ks. prof. Stanisław Wilk, rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Odczytał go o. mgr Smagaszewicz, który zastąpił autora przebywającego w tym czasie w Stanach Zjednoczonych. Referat bardzo obszernie i w szczególności przedstawił ówczesną problematykę, związaną z pracami nad konkordatem, zawartym w 1925 r. Poznaliśmy dzięki niemu różne stanowiska i postulaty stron pracujących nad dokumentem, trud prowadzonych negocjacji oraz zmienne koleje kształtu dokumentu. Przy okazji dowiedzieliśmy się, że między innymi Achilles Ratti osobiście rekomendował w Watykanie sprawę zatwierdzenia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego –

stąd obecność przedstawicielstwa tej uczelni na sympozjum i jednocześnie fakt, że ks. prof. Wilk jest najlepszym znawcą działalności Rattiego w Polsce, ponieważ opracował już kilka tomów akt z okresu jego urzędowania w Warszawie.

Część przedpołudniową sympozjum zakończyła ponad godzinna dyskusja, podczas której, co warto zaznaczyć, głos zabrał pierwszy biskup łowicki, obecnie biskup senior Alojzy Orszulik, poprzednik biskupa ordynariusza Andrzeja Dziuby. W swoim wystąpieniu porównał prace nad konkordatem z 1925 roku do tych, które poprzedzały przygotowywanie konkordatu z 1993 roku. Podkreślił w nim także własny wkład w kwestię normalizacji stosunków państwa i Kościoła.

Po przerwie obiadowej studenci udali się autokarem do Nieborowa, gdzie zwiedzili wnętrze XVIII-wiecznego pałacu Radziwiłłów, a w Arkadii wspaniały park z jego antycznymi pomnikami, co było dobrym oddechem od intensywnego tempa sympozjum. Niestety odbyło się to kosztem nie wysłuchania referatu, profesora naszej uczelni, ks. prof. Wojciecha Góralskiego n. t. „*Konkordat z 1925 r. i konkordat z 1993 r. Cechy wspólne i różnice*”. Pozostaje nam nadzieja, że kiedy zostaną wydane drukiem materiały z tej konferencji – tę zaległość nadrobimy.

Ostatnim wystąpieniem był referat ks. dra Stanisława Poniatowskiego pt.: „*Achillesa Rattiego peregrynacje po obszarze dzisiejszej diecezji łowickiej*”. Wystąpienie to ukazało nam ogrom pracy podjętej przez Nuncjusza, który nieustrudzenie wizytował wybrane parafie. Autor podkreślił przy tym, iż wszędzie był on przyjmowany bardzo ciepło i życzliwie, zarówno przez duchowieństwo, jak i parafian. Było to znakiem przywiązania Kościoła polskiego do Stolicy Apostolskiej, szczególnie po wielu latach niewoli narodowej, a dla Rattiego wielkim umocnieniem w podjętej posłudze. Nie można nie wspomnieć o stylu prezentacji referatu. Odnaczał się on wielką żywością, charyzmą, a także dokładnością badawczą ks. Poniatowskiego, co w połączeniu z elementami humorystycznymi, przykuło uwagę słuchaczy i spowodowało żywy odbiór referatu.

Budujące jest, iż na sympozjum w sposób czynny zaistniała nasza uczelnia, zarówno kadra naukowa, jak i brać studencka. Wzięli w niej udział profesorowie: dziekan Wiesław Wysoki, Janusz Odziemkowski i o. Janusz Zbudniewek, którzy przyjechali wspólnie z pięćdziesięcioosobową grupą studentów i czynnie uczestniczyli w przebiegu sympozjum. Pan profesor Odziemkowski był przewodniczącym całej konferencji i czuwał nad prawidłowym jej przebiegiem. Pozostali, bardzo aktywnie uczestniczyli w dyskusji, ubogacając ją swoimi wiadomościami i wypowiedzeniami, które rozwijały naszą wiedzę w konkretnych kwestiach, zaś o. Zbudniewek razem z ks. Poniatowskim z Łowicza przygotowali nasz udział. Za zorganizowanie tego przedsięwzięcia składamy im podziękowania, tym większe gdyż dzięki ich staraniu w przerwie konferencji razem z klerykami WSD otrzymaliśmy ciepły posiłek i gorącą herbatę w ogrodzie seminaryjnym. Pomimo drobnego deszczu była to okazja do podzielenia się wzajemnymi spostrzeżeniami. Ponadto ks. dr Poniatowski, po zakończonym sympozjum, oprowadził nas po katedrze łowickiej, przybliżając jej dzieje oraz historię Łowicza. Na sympozjum przyjechał z dalekiego Kiekrza nasz profesor ks. Edward Nawrot, który mimo poważnej choroby wziął czynny udział także w dyskusji.

Należy podkreślić, iż w drugiej dyskusji, kończącej popołudniową sesję i całe sympozjum, zabrali głos m.in. nasi studenci: Bogumiła Brzozowska i Andrzej Bieńkowski. Zaangażowanie tego ostatniego w łowickim spotkaniu było szczególne, bowiem dzięki niemu wszyscy dojechalśmy na czas oraz bezpiecznie wróciliśmy do domów ubogaceni udziałem w sympozjum oraz zachwyceni pięknem radziwiłłowskiej Arkadii, uroczym pałacem w Nieborowie i oczywiście prymasowskim Łowiczem.

Po zakończonym sympozjum została odprawiona uroczysta Msza Święta pod przewodnictwem ks. abpa Nuncjusza. Niestety z powodu konieczności szybkiego powrotu nie mogliśmy w niej uczestniczyć. Na koniec pragniemy złożyć podziękowania na ręce Władz naszej Uczelni, dzięki którym pomocy, studenci historii z I–IV roku Wydziału Nauk Historycznych i Społecznych mogli licznie uczestniczyć w omawianym spotkaniu. Było ono cennym i znaczącym uzupełnieniem naszej wiedzy z zakresu nie tylko historii Kościoła w czasach najnowszych, ale i historii Polski oraz potwierdziło opinię, iż nauka może przebiegać efektywnie także poza murami Almae Matris.